

כיתה
ג'

ניסים ונפלאות

על קצה המזלג

שונות האנהלי החל'ס והאנצ'ים

מנהגים מיוחדים הנהוגים בחגים ובמועדים הקבועים בשנה הינם חלק ממורשתו של העם היהודי מזה אלפי דורות ושנים.

קיום מנהגי החג והמועד מסמל את הקשר של העם היהודי אל עברו, יוצר את הדבק המלכד את דורנו בהווה אל דורות עברו, ומהווה ביטוי מוחשי למסורת המועברת מדור לדור. ייחודיותו ומעלתו של עם ישראל מתבטאת גם בריבוי מנהגים, הקפדות וחומרות השונות זו מזו בקהילות ובעדות השונות.

הכל שומרים על מסורת עתיקה - מנהגים שהועברו מאב לבן מדור לדור, אך השוני בין הקהילות בצורה, באופני הקיום ובתוכן - הינו גדול. הכלל הרעיוני "ובלבד שיכונן את ליבו לאביו שבשמים" מקבל ביטוי מוחשי והולם בבחינת השונות במנהגים.

ימי החנוכה מזמנים שיח על אודות הדרכים המגוונות שהתפתחו בעדות ובקהילות השונות לקיים את מנהגי החנוכה: משחק בסביבוני, אכילת מאכלים מטוגנים בשמן, אמירת המזמור: "מעוז צור ישועתי", מתן דמי חנוכה ומנהגים שונים הקשורים להדלקת נרות חנוכה.

הדרכים השונות שבהן מקיימת כל משפחה מנהגים אלה יוצרות את השינוי בין הקהילות. חשוב לאפשר לתלמידות להכיר את השונות הקיימת באופן בו כל משפחה מקיימת את מנהגי החנוכה בחוויות הפרט ובכך להעשיר את עולמן ולזמן מתן לגיטימציה לשונות בתחום זה של מנהגים ומסורות.

מטרות

- העלאת המודעות לשונות באופן שבו מקיימים את מנהגי ימי החנוכה במשפחות השונות.
- מתן הזדמנות לתלמידות לשאת בחוויות אישיות הקשורות לימי החנוכה ולמנהגיהם.
- מתן לגיטימציה לשונות בחוויות האישיות הקשורות למנהגי ימי החנוכה.

מודל ההפעלה

מהלך להיכרות עם מנהגי ימי החנוכה ולשיתוף בחוויות האישיות הקשורות לחנוכה.

מפתח הלב
החינוך לחיים בחברה

"מפתח הלב" - תכנית חברתית ערכית לבתי הספר היסודיים

התכנית פותחה במשרד החינוך באגף לחינוך יסודי והותאמה למגזר החרדי באגף לחינוך מוכר שאינו רשמי

האזינו לסיפור "מעות חנוכה":

מעות חנוכה

ימי החנוכה מתקרבים וילדי משפחת ישראלי נרגשים מאוד. הם סקרנים לדעת אלו 'מעות חנוכה' יקבלו מהורים השנה. בשנה שעברה קיבל כל אחד מהם חפיסת שוקולד בטעם האהוב עליו ולפני שנתיים משחק קופסה. ומה יקבלו השנה כ"מעות חנוכה"? יוסי: "אני מקווה שהשנה ההורים יקנו לנו ארנקים חדשים" חיים: "אני מעדיף משחק קופסה".

חוי: "אני רוצה שיקנו לי את הספר החדש שכתבה הסופרת האהובה עלי". ורק יוכי שתקה ולא אמרה דבר "מה היית רוצה לקבל כ'מעות חנוכה' השנה?" שאלו אותה אחיה ואחיותיה. "כל דבר אקבל בשמחה", השיבה יוכי, "ובכלל השנה אני מתכוונת לתת לילדות אחרות את מעות החנוכה שאקבל. יש ילדות שבמשפחתן לא נוהגים לתת מעות חנוכה והייתי רוצה לשמח אותן."

שוחחו:

- מדוע נרגשים ילדי משפחת ישראלי לקראת ימי החנוכה?
- מה מקווים ילדים משפחת ישראלי לקבל כ'מעות חנוכה'?
- מה דעתכן על כוונותיה של יוכי לתת את 'מעות החנוכה' שלה לילדות אחרות?
- מה ידוע לכן על המנהג 'מעות חנוכה'?

היצאתן? 'מעות חנוכה' הן מתנות, כמו: כסף וממתקים שנוהגים לתת לילדים בחנוכה וכך לחבב עליהם את החג ואת המצוות. כשבית המקדש היה קיים, אסרו היוונים על ישראל ללמוד תורה והיתה סכנה שהתורה תשתכח. ההורים, באותם ימים, נהגו לתת לילדיהם כסף וממתקים כדי לעודד אותם ללמוד תורה ומכאן התפתח המנהג לתת "מעות חנוכה". בתקופות שונות התפתחו דרכים שונות לקיים את המנהג: בחלק מקהילות המזרח הכינו עוגות דבש כ"מעות חנוכה" ובתוכן היו שמנים מטבעות וממתקים והיו מביאים אותן לסעודת חנוכה בתלמוד תורה. בקהילות אשכנז היו נותנים לילדים כסף שאותו היו חוסכים בקופות מיוחדות.

- בררו על פי מידע זה:
- מהן מעות חנוכה ומדוע נוהגים לתת אותן לילדים? מדוע נהגו ההורים לתת לילדיהם כסף וממתקים בזמן שבית המקדש היה קיים?
- אלו דרכים שונות לקיים את מנהג "מעות חנוכה" התפתחו בקהילות השונות?
- אלו מנהגי חנוכה נוספים אתן מכירות?

קבוצה
ג'

מנהגים סביב הדלקת נרות חנוכה

1. קראו את המידע שלפניכם על המנהגים השונים הקשורים למצות הדלקת נרות חנוכה:

לאחר ניצחון המכבים על היוונים נכנסו החשמונאים לבית המקדש ורצו להדליק את המנורה בשמן טהור. הם מצאו בבית המקדש כף אחד בלבד ובו שמן טהור בכמות המספיקה ליום אחד בלבד ונעשה בו נס והספיק לשמונה ימים. לזכר הנס מדליקים בכל שנה בחודש כסלו נרות חנוכה במשך שמונה ימים.

ישנם מנהגים שונים הקשורים להדלקת נרות חנוכה בבתי ישראל: מקום ההדלקה משתנה מבית לבית, מספר החנוכיות שמדליקים שונה, סוג הנרות שונה ועוד...

2. מדוע מדליקים נרות בחנוכה? במה שונה אופן ההדלקה בבתי ישראל?

3. קראו את שיחתן של בנות כיתה ג' בבית ספר "הלב" וזהו **מנהגים שונים הקשורים להדלקת נרות חנוכה**:

התכוונו להמחזי בפני חברותיכם את שיחתן של בנות כיתה ג' ובקשו מהן לזהות לאיזו מצוה מתייחסים המנהגים השונים.

"מפתח הל"ב" - תכנית חברתית ערכית לבתי הספר היסודיים

התכנית פותחה במשרד החינוך באגף לחינוך יסודי והותאמה למגזר החרדי באגף לחינוך מוכר שאינו רשמי

מפתח הל"ב
החינוך לחיים בחברה

1. קראו את המידע שלפניכן המתייחס למנהג, לשיר את הפיוט "מעוז צור" בחנוכה:

"מעוז צור ישועתי" הוא פיוט שנוהגים לשיר לאחר הדלקת נרות חנוכה ואמירת "הנרות הללו". אם נצרף זו לזו את האות הראשונה בכל שורה בפיוט. נקבל את השם "מרדכי" שהוא ככל הנראה שם המחבר. בפיוט זה אנו מודים ומשבחים לבורא יתברך, שבכל דור ודור עוזר לישראל ומחלץ אותם מצרה: הוציא אותם ממצרים, הציל אותם מגזרות המן הרשע, עשה להם ניסים ונפלאות בימי החשמונאים ועוד. הפיוט מושר בניגון מסורתי ונחשב לחלק בלתי נפרד מנוסח ההדלקה המקובל.

2. מהו המנהג עליו קראתן? מדוע נוהגים לקיים אותו בחנוכה?

3. קראו את שיחתן של בנות כיתה ג' בבית ספר "הלב" וזהו דרכים שונות לקיים את המנהג:

התכוונו להמחזיז בפני חברותיכן את שיחתן של בנות כיתה ג' ובקשו מהן לזהות מהו המנהג.

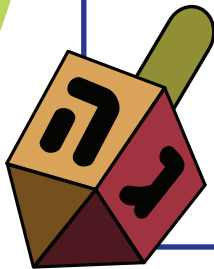

1. קראו את המידע שלפניכן על המנהג לשחק בסביבוניים בחנוכה:

בחג החנוכה נוהגים לשחק בסביבוניים שעל דפנותיהם כתובות האותיות: "נ.ג.ה.פ." שהן ראשי התיבות של "נס גדול היה פה" או "נ.ג.ה.ש." - "נס גדול היה שם" (בירושלים בימי המכבים). הסביבוניים עשויים מחומרים שונים: פלסטיק, קרטון או עץ ובצורות שונות.

אחת הסיבות למנהג זה היא, שכשגזר אנטיוכוס שלא ללמוד תורה, אספו את הילדים, נתנו לכל אחד סביבון ואמרו להם: "אנחנו נלמד תורה וכשיבואו היוונים נפסיק את הלימוד ונתחיל לשחק בסביבוניים" כך ניצלו חיי הילדים והתורה לא נשתכחה.

2. מהו המנהג עליו קראתן? מדוע נוהגים לקיים אותו בחנוכה?

3. קראו את שיחתן של בנות כיתה ג' בבית ספר "הלב" וזהו דרכים שונות לקיים את המנהג:

"לנו יש קופסא עם המון דוגים: מאידים, מנגנים, מפלסטיק ומעץ וכל אחד בואר בזה הוא רוצה לשחק"

"אצלנו במפגש המפגחתי דב' משחק וכולם עוקבים אחרי המפגח"

"אנחנו משחקים עם אמי בזמן שאני יושבים ליד הנרות"

"אצלנו משחקים מיד לאחר הדלקת נרות חנוכה"

"אנחנו קיבלנו אחד ישן במתנה מדיא ודיבולא, הוא עובר בידועה במפגחה"

משחק בסביבוניים

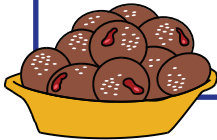
התכוונו להמחזיז בפני חברותיכן את שיחתן של בנות כיתה ג' ובקשו מהן לזהות מהו המנהג.

1. קראו את המידע שלפניכם המתייחס למנהג לאכול סופגניות ולביבות בחנוכה:

כשחזרו החשמונאים להיכל, מצאו בו רק פך אחד של שמן טהור. פך זה היה בו שמן ליום אחד בלבד. נעשה להם נס והדליקו מפך זה שמונה ימים. לזכר פך שמן זה שנעשה בו נס, מקובל בחנוכה לאכול מאכלים מטוגנים בשמן. הסופגניות הפכו למאכל סמלי המאפיין את ימי החנוכה. כך גם לביבות ומאכלים נוספים המטוגנים בשמן.

2. מהו המנהג עליו קראתן? מדוע נוהגים לקיים אותו בחנוכה?

3. קראו את שיחתן של בנות כיתה ג' בבית ספר "הלב" וזהו דרכים שונות לקיים את המנהג:

אכילת סופגניות ולביבות

התכוונו להמחזיז בפני חברותיכן את שיחתן של בנות כיתה ג' ובקשו מהן לזהות מהו המנהג.

- ## מהלכה למעשה

אישי

ימי החנוכה במשפחה שלי

בחרו באחד ממנהגי חג החנוכה (מעוֹת חנוכה, משחק בסביבונים, מאכלים מטוגנים בשמן, מנהגים הקשורים להדלקת נרות חנוכה) וספרו על המנהג במשפחתך:

המנהג שבחרתי הוא:

אצלנו נוהגים לקיים מנהג זה כך:

.....

במנהג זה אני אוהבת במיוחד ש:

כי

חוויה מיוחדת שהיתה לי הקשורה למנהג זה היא

.....

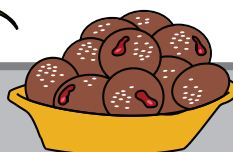
.....

ועוד חשוב לי לספר לכן על חג החנוכה במשפחתי:

.....

.....

אני ומשפחתי חוגגים את חנוכה

מעגל רביעי: מעגל החיים היהודי - נקודות ציון בלוח השנה: חנוכה

ג'

מפתח הלב
החינוך לחיים בחברה

"מפתח הלב" - תכנית חברתית ערכית לבתי הספר היסודיים

התכנית פותחה במשרד החינוך באגף לחינוך יסודי והותאמה למגזר החרדי באגף לחינוך מוכר שאינו רשמי